

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturavdelningen

SKÖTSELPLAN

Datum
2017-05-08

Diarienummer
511-5413-2017

Sida
1(20)

Skötselplan för naturreservatet Frälsegården i Ulricehamns kommun

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Sammanfattning	4
1.1 Syfte.....	4
1.2 Fakta om området och dess skötsel	4
2. Beskrivning av området	5
2.1 Uppgifter	5
2.2 Allmän beskrivning av området	5
2.3 Markanvändning – då och nu	5
2.4 Bevarandevärden.....	5
2.4.1 Biologiska bevarandevärden.....	5
2.4.2 Geovetenskapliga bevarandevärden.....	6
2.4.3 Kulturhistoriska bevarandevärden	6
2.4.4 Friluftslivsvärden	6
2.5 Övrig bebyggelse och anläggningar	6
3. Skötsel och bevarandemål.....	7
3.1 Indelning av skötselområden.....	7
3.2 Bevarandemål.....	7
3.3 Allmänt om skötseln	7
3.4 Konsekvenser av klimatförändringar	7
3.5 Skötselområde med mål och åtgärder	7
3.6 Forn- och kulturmiljövård	8
4. Friluftsliv.....	9
5. Gränsmarkering.....	10
6. Uppföljning	10
6.1 Dokumentation av skötselåtgärder	10
6.2 Bevarandemål och gynnsamt tillstånd	10
6.3 Revidering av skötselplanen	10
7. Planerad förvaltning	10
8. Referenser	11
Bilaga 1	12
Tabell Arter	12
Tabell Naturtyper	13
Tabell Natura2000 habitattyper.....	13

BILAGOR

Bilaga 1: Tabell arter
 Tabell Naturtyper
 Tabell Natura 2000-typer

Bilaga 2: Skötselplankarta

Bilaga 3: Naturtypskarta

Bilaga 4: Karta med fornlämningar

Skötselplanen är uppdelad i två delar, A och B. Den första delen är en beskrivande del. Där anges bland annat naturreservatets syften och vilka natur- och bevarandevärden som finns i naturreservatet. Den andra delen av skötselplanen beskriver naturreservatets bevarandemål och hur naturreservatet ska skötas.

DEL A – Fräsegården

Skötselplanen beskriver vad som ska göras i naturreservatet, när och hur ofta det ska göras. Den fastställer också vad som är viktigast att göra om reservatsförvaltaren, d v s den som är ansvarig för naturreservatets skötsel, behöver prioritera. Förutom reservatsförvaltaren vänder sig skötselplanen till markägaren och andra intressenter.

1. Sammanfattning

1.1 Syfte

I beslutet från 1984 är syftet med naturreservatet formulerat enligt följande:

- *Att bevara områdets geologiska, botaniska, landskapsbildsmässiga och kulturhistoriska värden.*
- *Ändamålet med naturreservatet är att bevara den geologiska bildningen och den tilltalande landskapsbilden. Ändamålet är även att bibehålla förutsättningarna för en artrik torrängsvegetation.*

Syftet är även att bevara de inom området förekommande naturtyperna och/eller arterna som ingår i EU:s nätverk av skyddsvärda områden, Natura 2000, i gynnsamt tillstånd.

Syftet ska tryggas genom att:

- *skötsel av området medelst bete, röjning m.m.*

Naturreservatets syften styr vilka föreskrifter (regler) som gäller i naturreservatet och ifall skötsel behövs för att syftena med naturreservatet ska kunna uppfyllas.

1.2 Fakta om området och dess skötsel

Fräsegårdens naturreservat strax söder om Trädet är ett par betade åsar med rik torrängsflora.

2. Beskrivning av området

2.1 Uppgifter

Namn:	Frälsegården
Beslutsdatum:	1984-07-04
Areal:	5,2 ha
Län:	Västra Götaland
Kommun:	Ulricehamn
Förvaltare:	Västkuststiftelsen
NVR id:	2000541
Natura 2000-beteckning:	Frälsegården SE530088
Natura 2000- områdets skyddstatus:	SCI
Ägandeförhållanden:	Privat ägo
Ingående Natura 2000-naturtyper:	Se tabell 3

2.2 Allmän beskrivning av området

Frälsegården ligger utanför Trädet i Ulricehamns kommun. Åsarna syns strax söder om samhället på höger sida på vägen mot Ulricehamn. Naturreservatet består av ett par långsträckta kalkrika moränåsar med en rik torrängsflora. Åsarna har hävdats med bete under lång tid.

2.3 Markanvändning – då och nu

Åsarna har under mycket lång tid brukats som betesmark och har utgjort en fägata från samhället till utmarkerna. Tidigare har grus tagits i ett par husbehovstäckter inom området.

2.4 Bevarandevärden

2.4.1 Biologiska bevarandevärden

Tack vare den långvariga hävden och den kalkrika marken finns många hävdgynnade arter. Ängshavre, slåttergubbe, kattfot, backsippa, svinrot, gullviva, brudbröd och backnejlika är några arter som man kan finna här (se artlista i tabell 1). Smalbladig lungört fanns tidigare i den södra delen av området men har inte noterats sen 1978.

Den blomrika betesmarken i kombination med buskage och blottad sand som djurens tramp orsakar ger fina förutsättningar även för ett rikt insektsliv. Blottad sand är en brist i dagens landskap och är viktiga livsmiljöer för ett antal arter solitärbin. Bland rödlistade insekter har Slåttergubbemal (VU) noterats 2008 och Sexfläckig bastardsvärmare (NT) 2012.

För området finns en bevarandeplan upprättad, Natura 2000-området Frälsegården, som även innefattar förlängningen av samma ås samt några kullar. Området berörs av det nationella Åtgärdsprogrammet för stäppartade torrängar i Västsverige.

2.4.2 Geovetenskapliga bevarandevärden

Ätradalen mellan Kölabý och Ulricehamn är unik i sitt slag och de olika geologiska ”provinserna” avlöser varandra längs dalen, som har stora geovetenskapliga värden. Såväl morän- som grusavlagringarna är kalkhaltiga vilket skapar förutsättningar för den rika och specialiserade floran i området.

Rullstensåsarna i detta avsnitt av Ätradalen äger stora geovetenskapliga värden. Åsarna är mycket välutbildade och karakteristiska för rullstensåsar ovan högsta kustlinjen. Avlagringen bedöms ha värde både för forskningen och i pedagogiskt syfte.

2.4.3 Kulturhistoriska bevarandevärden

På åsarna finns flera gravfält och gravkullar (RAÄ-Kölabý 204:1, Kölabý 3:1 och Kölabý 4:1). Här finns även stensättningar och en fångstgrop. (RAÄ-Kölabý 110:1). En enkel stengärdesgård ligger runt naturreservatets norra del och en kortare stengärdesgård finns på den södra delen.

2.4.4 Friluftslivsvärden

Området är lättillgängligt från parkeringsplatsen som ligger i anslutning till den enskilda vägen som går genom naturreservatet. Busshållplats finns 300 meter från parkeringsplatsen. Inga utmärkta stigar finns i reservatet men terrängen är relativt lättgången och området överskådligt.

2.5 Övrig bebyggelse och anläggningar

Fastigheten Borred 2:6 nyttjar enskild väg genom reservatet över fastigheten Borred 2:15 enligt vägservitut.

Bild 1. Backtimjan. Länsstyrelsen Västra Götaland 2016.

DEL B – SKÖTSEL AV Frälsegården

3. Skötsel och bevarandemål

3.1 Indelning av skötselområden

Naturreseptatet består av ett enda skötselområde med betesmark.

Inom varje skötselområde kan en eller flera naturtyper förekomma. Vad denna indelning grundar sig på redovisas i tabell 2 i bilaga 1. I skötselområdena kan det även finnas Natura 2000-naturtyper, se tabell 3, bilaga 1. Naturtyperna och de eventuella Natura 2000-naturtypernas avgränsningar framgår av bilaga 3.

3.2 Bevarandemål

Bevarandemålen preciserar syftet för respektive skötselområde och ger en beskrivning av hur det ska se ut när gynnsamt tillstånd råder. De ger också förutsättningar för den uppföljning som planeras.

3.3 Allmänt om skötseln

Betesmarken ska vara väl avbetad vid betessäsongens slut. Ingen skadlig ansamling av förna får ske. Eventuellt sly och ohävsarter bör röjas årligen. Området får inte betas under perioden 30 november till 1 april. Betet ska anpassas så att inga större trampskador uppstår på grund av blöta förhållanden. Djuren får inte stödutfodras under betessäsongen.

För att säkerställa blomning och fröspridning är det önskvärt att ha ett lägre betetryck på försommaren och att vissa år ha ett betesuppehåll 1 juni - 15 juli. Betetrycket behöver avvägas mot tillväxten för aktuellt år så att hela området är välhävdad vid betessäsongens slut.

Vid behov kan hela området brännas under tidig vår för att minska förnaansamling.

3.4 Konsekvenser av klimatförändringar

Ett förändrat klimat kan resultera i ökad igenväxningstakt med ökat behov av röjning och hävd. Främmande och konkurrerande arter kan också komma att öka vilket leder till ökat skötselbehov.

3.5 Skötselområde med mål och åtgärder

Skötselområde Betesmark

Skötselområde	Areal (ha)
1	5,2
Summa	5,2

Beskrivning:

Den norra delen av naturreseptatet har rikligt med enbuskar och en del nypon. Buskarna bidrar till att skapa mikroklimat och att främja insektslivet. Trädsiktet utgörs främst av björk, ask, rönn, säl, ek samt enstaka körsbär och äpple. Ohävsarter och uppslag av hallon finns på mindre ytor inom fållan.

Den södra betesfållan, söder om vägen, hyser inte lika många träd och buskar. Delar har restaurerats relativt nyligen och har mycket uppslag av hallon. Floran inte lika rik som på den norra delen.

Bevarandemål:

- Arealen av Natura 2000-habitatet Silikatgräsmarker (6270) ska vara minst 2,76 ha. Kalkgräsmarker (6210) 0,8 ha, Fuktängar (6410) 0,2 ha
- Förekomsten av typiska kärlväxtarter som t.ex. ängshavre, liten blåklocka och bockrot ska förekomma allmänt-rikligt.
- Förekomsten av arter som t.ex. backsippa, backtimjan, brudbröd och slåttergubbe ska inte minska.
- Förekomsten av ohävdarter som t.ex. hallon, brännässla och hundkäs ska vara låg och inte öka.
- Vid vegetationsperiodens slut ska hela skötselområdet vara välhävdat.
- Vedartad igenväxningsvegetation som kunnat etablera sig på grund av att hävden blivit för svag, ska inte förekomma.

Engångsåtgärder:

Eventuell flyttning av stängsel i södra fållan i samråd med markägare.

Underhållsåtgärder:

- Årligt bete med företrädesvis nötkreatur.
- Underhållsröjning för att hålla efter igenväxningsvegetation och ohävdarter.
- Bränning vid behov i april, för att minska förnaansamling.

3.6 Forn- och kulturmiljövård

På åsarna finns flera gravfält och gravkullar (RAÄ-Kölaby 204:1, Kölaby 3:1 och Kölaby 4:1). Här finns även stensättningar och en fångstgrop. (RAÄ-Kölaby 110:1). Fornlämningarna ska vara väl synliga och fria från igenväxningsvegetation. Detta gäller även stengärdesgårdar. Fornlämningarnas lokalisering framgår av bilaga 4.

Vid röjningar bör inte röjningsmaterial ligga kvar nära eller i fornlämningar. Eldning av rishögar och dylikt får aldrig ske i närheten av fornlämningar då det kan ställa till svårigheter vid en eventuell framtida utgrävning. Fornlämningar får inte skadas i samband med avverkning och utkörning av virke. I områden med registrerade fornlämningar ska samråd med Länsstyrelsens kulturmiljöenhet ske innan åtgärd utförs.

Bild 2. En enkel stenmur ligger runt norra delen av naturreservatet. Länsstyrelsen Västra Götaland

4. Friluftsliv

Karta med informationsskylt finns i bilaga 2.

Bevarandemål:

- Det ska finnas en väl underhållen informationsskylt med beskrivning av naturreservatet.
- Det ska finnas en väl underhållen parkeringsplats.

Engångsåtgärder:

En uppdaterad informationstavla ska sättas upp på de platser som är markerade på karta 1. Tavlan ska utföras enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar Att skylta skyddad natur. Den ska bland annat innehålla karta över reservatet samt beskriva dess syfte, bevarandevärden och gällande föreskrifter för allmänheten. En engelsk text eller en engelsk sammanfattning ska finnas.

Underhållsåtgärder:

Informationsanläggningar och parkeringsplats ska tillses regelbundet och underhållas vid behov av förvaltaren.

5. Gränsmarkering

Reservatets gräns är utmärkt.

6. Uppföljning

6.1 Dokumentation av skötselåtgärder

Skötselåtgärder som utförs i reservatet bör dokumenteras av den som utför åtgärden. Av dokumentationen bör framgå:

- åtgärd
- plats (skötselområde)
- kostnad
- tidpunkt
- utförare

Åtgärder av restaureringskaraktär bör dokumenteras med foto före och efter åtgärd.

6.2 Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. I en särskild uppföljningsplan kommer målindikatorer att anges. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i skötselplanen uppfylls och att skötseln fungerar. Uppföljningen kommer vara en viktig hjälp för förvaltarens planering av skötselarbetet.

6.3 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras när uppföljningen indikerar att det behövs.

7. Planerad förvaltning

Förvaltningen av naturreservatet Frälsegården bekostas av staten.

Tabell 2. Sammanfattning och prioritering av skötselplanens åtgärder. Prioritering inom intervall 1-3 där 1 är högsta prioritet att genomföra.

Åtgärd	Skötselområde	När/intervall	Prioritet
Bete	1	Årligen	1
Bränning	1	Vid behov	2
Bortröjning av sly	1	Vid behov	1
Uppsättning av uppdaterad informationsskylt	1	2017	2
Uppföljning av skötselåtgärd		Efter åtgärd	

8. Referenser

Referenser specifikt för detta naturreservat

Martinsson, P-O. 2016, Länsstyrelsen Västra Götalandands län. Geologiska bevarandevärden, muntligen

Allmänna referenser

EUs art- och habitatdirektiv (direktiv 92/43/EEG) annex 2 och 4.

Finsberg, C. 2013. Skyddad natur i ett förändrat klimat. Grön infrastruktur i strandängar och ädellövmiljöer samt klimatanpassad skötsel av skyddad natur. Rapport 2013:74. Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Art databanken 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Naturvårdsverket, 1987. Inventering av ängs- och hagmarker: handbok. Naturvårdsverket informerar, Statens Naturvårdsverk, Solna.

Naturvårdsverket, 2003. Att skylta skyddad natur. Naturvårdsverket, Stockholm.

Påhlsson, L. (red.). 1998. Vegetationstyper i Norden. TemaNord 1998:510, Nordiska Ministerrådet, Köpenhamn.

SLU. 2016. Artportalen

Bilaga 1

Tabell Arter

Tabell 1. Förekomst av

- rödlistade arter uppdelade enligt Artdatabankens kategorier: Nationellt utdöd (RE); Akut hotad (CR); Starkt hotad (EN); Sårbar (VU); Nära hotad (NT); Kunskapsbrist (DD), (Gärdenfors 2010)
- arter (ÅGP) som omfattas av Naturvårdsverkets åtgärdsprogram för hotade arter
- arter (EU) som är listade i EUs fågeldirektiv (direktiv 79/409/EEG) annex 1 och art- och **habitatdirektiv** (direktiv 92/43/EEG) annex 2 och 4.

Källa/uppgiftslämnare: AP-artportalen; Lisa Karnfält, Länsstyrelsen Västra Götaland; Ingvar Claesson, Länsstyrelsen Västra Götaland

Art	Kategori	Inventeringsdatum	Källa/Uppgiftslämnare
Kärlväxter			
Slåttergubbe	VU	2016	Lisa Karnfält
Backtimjan	NT	2016	Lisa Karnfält
Backsippa	VU	2016	Lisa Karnfält
Backklöver	NT	2007	AP
Svampar			
Scharlakansvaxskivling	NT	2014	AP
Lädervaxskivling	NT	2007	AP
Trubbfingersvamp	VU	2007	AP
Stornopping	NT	2004	AP
Fager vaxskivling	NT, ÅGP	2009	AP
Ryggradslösa djur			
Slåttergubbemal	VU, ÅGP	2008	Ingvar Claesson
Mindre blåvinge	NT	2011	AP
Sexfläckig bastardsvärmare	NT	2012	AP

Tabell Naturtyper

Tabell 2: Markslag och naturtyper som ska rapporteras till Naturvårdsverket. Målarealerna är de som förväntas efter eventuella restaurerings- och skötselåtgärder.

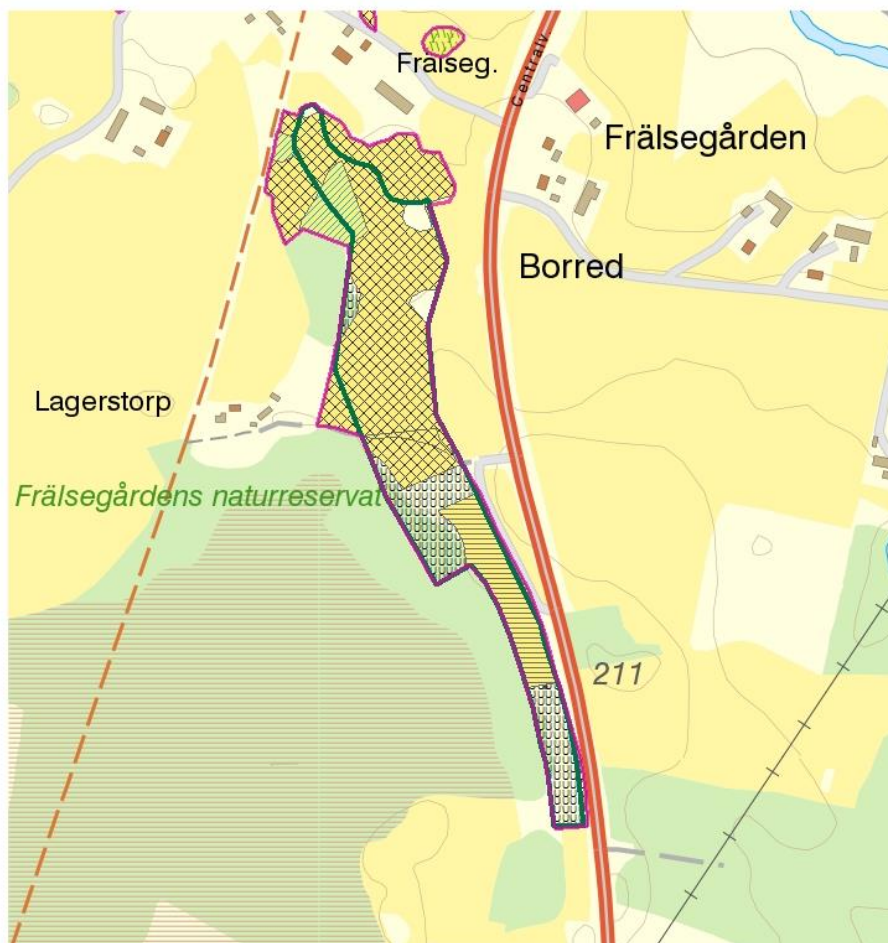
- ¹ Kartering av skyddade områden (KNAS), (Naturvårdsverket 2003)
² Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker (Löfgren & Andersson 2000)
³ Inventering av ängs- och hagmarker (Naturvårdsverket 1987)
⁴ Åtgärdsprogram för bevarande av hotade åkerogräs (Naturvårdsverket 2007)
⁵ Bedömningsgrunder för miljö kvalitet (Naturvårdsverket 1999)
⁶ Biotopkartering – vattendrag (Halldén et al. 2002)
⁷ Kustbiotoper i Norden (Nordiska Ministerrådet 2001)
⁸ Myrskyddsplan för Sverige - huvudrapport över revidering 2006 (Naturvårdsverkets rapport 5667)

Markslag och Naturtyp	Areal år 2016 (ha)	Målareal (ha)
Naturbetesmark ³ (betesmark på in-äga eller utmark): Öppen hagmark	5,2	5,2

Tabell Natura2000 habitattyper

Tabell 3: Förekommande Natura 2000-habitat

Kod	Natura 2000-habitat	Areal år 2012 (ha)	Målareal (ha)
6210	Kalkgräsmarker	0,80	0,8
6270	Silikatgräsmarker	2,76	2,76
6410	Fuktängar	0,20	0,20
6000	Utvecklingsmark	1,2	1,2

Bilaga 2, Natura 2000-naturtypskarta,
Fräsegården SE0530088 Ulricehamns kommun

Natura 2000
Habitatdirektivet
Naturreservat

6210 - Kalkgräsmarker
6270 - Silikatgräsmarker
6410 - Fuktängar
6510 - Slätterängar i
låglandet
Utvecklingsmark, icke
Natura-naturtyp

Utvecklingsmarken är heller inte Natura2000-
naturtypsklass i nuläget men kan komma att
göra det på sikt och den är viktig för att
Natura2000- naturtyperna ska uppnå
gynnsamt bevarandetilstånd.

Skala (i A4): 1:5 000

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 100 200 300 Meter

Bilaga 3, Skötselplanekarta
Naturreservatet Fräsegården, Ulricehamns kommun

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Skala (i A4): 1:5 000

0 100 200 Meter

Illustrationskarta till skötselplan för
naturreservatet Fräsegården
Länsstyrelsen uppdaterat skötselplanen
Dnr: 511-5413-2017

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

 Naturreservatet Fräsegården P-plats Informationsskylt

Bilaga 4, Karta med fornlämningar inom
Naturreservatet Fräsegården, Ulricehamns kommun

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Skala (i A4): 1:5 000

0 100 200 Meter

Illustrationskarta till skötselplan för
naturreservatet Fräsegården
Länsstyrelsen uppdaterat skötselplanen
Dnr: 511-5413-2017

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

 Naturreservatet Fräsegården Fornlämningar